

Zaman gazetesi

01.03.2011

Herkül Millas

Zincirleme devrimler dünyamızda ilk kez yaşanmıyor. 1789-1848 yılları da böyleydi.

Fransız Devrimi örnek sayılmış, bir dizi milli ve sınıfsal ayaklanmaya neden olmuştu. Özellikle 1848 yılında Fransa'da başlayan ve Batı ve Orta Avrupa'ya hatta Amerika'ya yayılan toplumsal başkaldırıları, bu yılın ilginç isimlerle anılmasına neden olmuştu: Milletler Baharı, Halkların Baharı, Devrim Dalgası, Devrimler Yılı gibi. Bugün Fransa, Almanya, Avusturya, Romanya, Macaristan, İtalya, Danimarka, Eflak, Polonya, hatta Brezilya diye bildiğimiz birçok yöre 1848 yılında alev almıştı. Sonuçta, birçok ülkede ayaklananlar yenilmiş ve yapısal değişiklikler pek çarpıcı olmamış olsa da bu başkaldırmaların uzun sürede toplumsal ve kültürel etkilerinin çok önemli oldukları zamanla anlaşılmıştır.

Avrupa'da 1848 dalgasından etkilenmeyen çok az bölge kalmıştı: İngiltere, Hollanda, Rus ve Osmanlı İmparatorlukları, gibi. Ama buralarda da, ya "biraz" önce benzer ihtilâller yaşanmıştı (Sırp ve Yunan ayaklanması, örneğin) ya da o yıllarda reformlara gidilerek halklar yatıştırılmıştı (İngiltere, Hollanda'da da olduğu gibi). Osmanlı toprakları içindeki 1939 reformları da bu çerçevede görülebilir. Yani bugün yaşadıklarımız şaşırtıcı sayılmamalı. Toplumlar olgunlaşınca ve ortam oluşunca bir kıvılcım etrafı ateşe verebiliyor. Ateş sönünce ortaya çıkacak manzarayı şu an öngöremiyoruz ama ateşin öneminden kuşkumuz yok.

1789-1848 yıllarında gündemdeki kavga hanedanlar-parlamentocular çatışmasıydı. Bu karşıtlığı, kralcılar-cumhuriyetçiler veya vesayetçi-demokratik rejim taraftarlarının mücadelesi olarak da görebiliriz. Halkların parlamentolardan beklentileri ise pek çoktu. Orta sınıfların ve

daha aşağıdaki işçi ve köylü sınıflarının talepleri o yılların standartlarına göre radikaldi. Sınıf savaşı özelliği de taşıyan bu çatışmalarda kısımlar yaşandı, aristokratlar çok kurban verdi. O yıllarda eski rejimin ve düzeninin yolcu olduğu belli olmuştu, yalnız gidiş tarihi henüz kesin olarak belli değildi. Bugün de bir diktatörün kendi başına veya yandaşlarıyla halkları yönetemeyeceği artık görülen bir durumdur. Ancak otoriter yöneticilerin ve diktatörlerin daha ne kadar dayanacakları tam olarak belli değil. Gidişlerin türü de bilinmiyor. Zamanımızın "kralları" linç veya idam edilebilir, kaçabilirler veya akıllıysalar reformlara girerler. Son seçenek en akla yakın yoldur, ancak on yıllarca makul yolu terk edenlerin sıkışınca olgun çözümleri denedikleri pek görülmemiştir.

1848'deki hareketleri, bugünün ayaklanmalarında olduğu gibi, ekonomik sıkıntılar ve yeni fikirler tetiklemişti. Yeni düşüncelerden korkanlar haksız değil aslında. Konuşmak, yazmak, görüşlerin kitlelere ulaşması önüne geçilemez bir dinamizm yaratır. Değişiklik istemeyenlerin ve bu çökmekte olan rejimlerin bugüne kadar sansürcü olmaları bundadır. Ancak günümüzde geçmişe kıyasla farklı olan, yeni iletişim araçlarıyla yeni anlayışların inanılmaz bir hızla dünyayı dolaşıyor ve her yana yayılıyor olmaları. Eskiden haberler ve düşünceler bir yerden ötekine haftalar ve aylar sonra varırken şu an canlı yayında izliyoruz. Dünyamızın artık büyük bir hızla değişmekte olduğunu görüyoruz ve bu değişikliği bu günlerde yaşıyoruz.

Ayaklananlar, 1848'de olduğu gibi, yenilebilirler ve eski düzen yeni giysiler giyerek bir süre daha zevahiri kurtarabilir. Ama uzun sürede değişimin Kuzey Afrika'ya, Ortadoğu'ya ve Arabistan yarımadasına varmış olduğu açıktır. Müslüman ülkelere geldi demek istemiyorum, çünkü ben bu "dalgaları" coğrafî görüyorum. Ne dinîdir ne de etnik. Keşifler ve endüstri devrimi Doğu'da gerçekleşmiş olsaydı bugün Hristiyan dünyanın ve Avrupa'nın neden pozitivizme, demokrasiye, endüstrileşmeye, girişimciliğe, laikliğe, vb. kapalı olduğunu anlatan sözde "bilimsel araştırmalar" okuyor olacaktık. (Gelişmelerin neden Batı'da olduğu başka bir yazı konusu olabilir.)

Türkiye model olmasın

Bu son ayaklanmaların sonunda, dilerim, Türkiye de bu Müslüman ülkelere model ve örnek olmaktan kurtulur! Model olma söylemi ve düşüncesi kısa sürede insanın gururunu okşadığından hoş gelebilir. Ama uzun sürede zararlıdır. Çünkü demokrasi ve çağdaşlaşma yolunda geri kalmış ülkelere model olmak ve kendini birilerinin izleyeceği örnek saymak, Türkiye açısından çitayı alçaltmak demektir. Daha iyiyi kovalamak yerine en önde olmanın zehabı toplumu rehavete sürer. Son yıllarda bazı temel parametrelerde geri kalmış ülkelerle yakın temasların büyük yararları yanında, böyle bir sakıncasının da olduğunu düşünüyorum. Sık dile getirilen "Müslüman dünyada örnek Türkiye" söylemi, eksikliklerin bahanesi olarak da kullanıldı. "Bakın, her şeye rağmen yine de en iyi olan biziz!" söylemi ile bütün eksiklikler önemsizleştirildi. Kaldı ki demokrasisi gerilimli, laikliği tartışmalı bir Türkiye'nin Müslüman dünyaya model olması o ülkeler için haksızlık da sayılabilir.

Bugün yaşanan gelişmelerin sonunda söz konusu ülkelerde doğru dürüst rejimler kurulur, demokrasi ve insan hakları bu toplumlarca benimsenir, sağlam bir ekonomi ve siyasi istikrar sağlanırsa, Türkiye de "modellikten" olur ve yüzünü, izlemek isteyeceği başka örneklerle çevirebilir. Spordan örnekler verirse, bir koşuda gerilerde kalanlara bakarak tempoyu ağırlaştırmak yerine, öndekilere bakıp hızlanmak veya gerilerde bıraktıklarımızın bize hızla

yetişmekte olduklarını görüp toparlanmak daha iyi derece yapmamızı sağlar. Yeşil sahaları dikkate alalım: Birinci ligin alt sıralarında olmanın, ikinci ligin birincisi olmaktan iyi olduğu gerçeği hatırlanırsa, futbol diline yatkın okuyucular da bu alanda ikna olabilir.